

פתיחה לערכת השיעורים

" מרד תנועות הנוער "

מורשת, בית עדות ע"ש מרדכי אנילביץ, גאה להגיש לך, המורה, חומרי לימוד המסייעים בהוראת תכני לימוד השואה.

קהל היעד: כיתות י' - י"ב

לא קל ללמד היסטוריה. לא כל שכן, היסטוריה שטבועה כל כך עמוק בהגדרת הזהות היהודית בארץ ישראל. היסטוריה שנכחת בהווה, היסטוריה, שבמידה רבה מכתובה החלטות ומדיניות.

לימוד היסטוריה מחייב אותנו לבחון את ההווה ואת העתיד. להבין ולהכיר את שיכול להגיע אדם. למען העתיד.

כל אדם, חייב ללמוד את אותה תקופה בה בני האדם התגלו בשיא השנאה רוע ואלימות לצד, שיא חמלה, סובלנות ואהבה. כל אדם חייב להבין את הסכנות הטמונות בגזענות, בחוסר סבלנות ואת התהום העמוקה אליה הגיעו בני האדם. כל אדם חייב להכיר את יכולות הבחירה שלו במעשיו, בהתנהלותו מול חבריו ובקהילתו. כמו גם לקחת אחריות על מציאות חייו.

אנו מזמינים אתכם ואת התלמידים להיות שותפים בלמידה, חקר והעמקה על אודות תקופת השואה.

הערכה המוגשת כאן היא מערך שיעורים. המערך מתחיל בלהכיר את תנועות הנוער הציוניות של לפני מלחמת העולם השנייה על מאפייניהן. לאחר מכן נחשוף את הכיתה לפועלן המרשים ומעורר ההשראה של חברי תנועות הנוער בדרכים, בגטאות ובפרטיזנים. נפגוש צעירים שקיבלו על עצמם אחריות ופעלו בגבורה בתוך מציאות בלתי אפשרית.

מטרתה של ערכה זו היא להפגיש את התלמידים עם הנושא, לפתוח שאלות ולהזמין ללמידה ולהעמקה. לחשוף את התלמידים למעשי גבורה מעוררי השראה של צעירים יהודים בתקופת השואה, ולייצר שיח על מנהיגות בעת משבר. מטבע הדברים, על מנת ללמוד לעומק על תקופת השואה, לא יהיה די בשיעורים המובאים כאן.

בערכה עזרים וסרטונים שסייעו להנגיש לתלמידים/ות את התכנים המובאים בה ולקרב אותם לנושא, ואנו תקווה שכלים אלו יסייעו לך, המורה, בתהליך הלמידה.

נושאי השיעורים (*פירוט העזרים מופיע במבוא לכל שיעור)

שיעור 1:

תנועת נוער ויסוד המרד

בשיעור זה נכיר את מאפייניהן של תנועות הנוער שפעלו לפני מלחמת העולם השנייה בפולין, וביניהם- יסוד המרד.

שיעור 2:

הריכוז השומרי בוילנה

בשיעור זה ניחשף למנהיגי תנועת השומר הצעיר ולדילמה שלהם- האם לחזור לחניכים אשר תחת כיבוש הנאצי ובכך לסכן את עצמם? נשוחח גם על אחריות של מנהיגות בשעת משבר.

שיעור 3:

פעילות התנועה בגטו

בשיעור זה ניחשף לפעילות הענפה של התנועה בגטו- על התמודדות המשותפת עם הרעב, על המאמץ לקיים פעילות חינוכית במחתרת, ועל הקריאה לשמור על אש המרד.

שיעור 4:

שליחות- נשים גיבורות

בשיעור זה נכיר את פעולתן של השליחות- נשים שהיו חברות תנועות הנוער וסיכנו את חייהן יום יום כדי להעביר ידיעות, מסמכים, ואף נשק בין הגטאות השונים.

שיעור 5:

מאבק מזוין בגטו

בשיעור זה נלמד על הקמת הארגון היהודי הלוחם, ועל מרד גטו ורשה וגבורת לוחמיו הצעירים, אשר ברובם המוחלט היו חברי תנועות הנוער.

שיעור 1: תנועת נוער ויסוד המרד

מטרות:

התלמידים יכירו את מאפייניהן של תנועות הנוער בפולין בין שתי מלחמות העולם. עיסוק ביסוד המרד כיסוד מרכזי בתנועת הנוער.

מבנה השיעור: 1. פתיחה: מה רואים בחדר | 2. קולאז' תמונות מהווי הקן | 3. קריאת השיר מרד הבן ודין עליו | 4. קולאז' תמונות מחוות ההכשרה | 5. נאומו של אנילביץ' **עזרים:** מחשב, מקרן

הקדמה למורה: על מנת להתחיל את השיעור יש להיכנס לאתר בכתובת <https://moreshet.herokuapp.com/> ושם ללחוץ על העיגול השמאלי- מרד תנועות הנוער. יש להקיש שם משתמש וסיסמה שקיבלתם מבעוד מועד.

1. פתיחה: מה רואים בחדר?

בשיעור הקרוב נלמד על תנועות הנוער הציוניות לפני מלחמת העולם השנייה, כבסיס להבנת פועלן במהלכה. שואלים את התלמידים מה הם מזהים בחדר- אם הם לא מזהים ניתן להסב את תשומת ליבם ל: ישיבה במעגל, דגל ישראל והדגל האדום, תמונה של הרצל, מפת פולין, תמונה של חלוצים צעירים. מסבירים שכולם מאפיינים של תנועת הנוער, ועכשיו נעמיק בהם. לוחצים על התמונה של החלוצים הצעירים (תנועת נוער ויסוד המרד)

2. קולאז' תמונות מהווי הקן

שואלים- אז מה יש בתנועת נוער? משחקי חברה, צופיות, ספורט, מפקדים, ריקודי עם, שיחות במעגלים. שואלים: על מה מדברים בשיחות? עוברים שקופית שמאלה

3. קריאת השיר מרד הבן ודין עליו

מדברים על דברים ברומו של עולם. על אידאולוגיה, על ערכים. קוראים ביחד את השיר "מרד הבן" שנכתב ע"י דוד שמעונוביץ' ב-1922. והתפרסם בקרב תנועות הנוער.

שואלים:

- מה המסר של השיר?
- מדוע הוא נקרא "מרד הבן"?

מה מיוחד בכתב של השיר? נכתב באותיות מקראיות. לייצר הנגדה למסורת. למרוד בה. למרוד בהורים, בדור ההורים, בקהילה, ובכל מה שהם מייצגים. אבל בתנועות הנוער לא רק מדברים על מרד. אלא גם עושים.

עוברים שקופית שמאלה

4. קולאז' תמונות מחוות ההכשרה

שאלים: מה אפשר לראות בתמונות? חקלאות, עבודת אדמה. חיי קבוצה.

תנועות הנוער מחליטות שכדי לעלות לארץ ישראל, לעבוד בחקלאות, לחיות בשיתוף ולהקים קיבוץ בארץ ישראל, צריך הכשרה. הן מקימות חוות הכשרה, שאליהן מגיעים צעירים, חיים בשיתוף, לומדים עברית, עוסקים בחקלאות, מדריכים בתנועה. כדי להכשיר את "היהודי החדש", שיצא מהגלות, יעלה לארץ ישראל, ויקים שם קיבוץ.

עוברים שתי שקופיות שמאלה

5. נאומו של אנילביץ'

מרדכי אנילביץ', ממובילי תנועת השומר הצעיר בורשה, אומר את הדברים הללו ב-1941, בגטו.

שאלים:

מה הכוונה ש"הכבדה במלחמות היא המלחמה בנו עצמנו"? אדם תמיד נמצא במאבק פנימי, ונדרש להתעלות ולבחור בטוב.

למה כל כך חשוב לו שהחניכים לא יסתגלו למציאות?

מה זה אומר למרוד במציאות בתור בני נוער בגטו?

בשיעור זה למדנו על מאפייניהן של תנועות הנוער בפולין בין שתי מלחמות העולם, והכרנו את יסוד המרד כיסוד מכונן בתנועה. בשיעורים הבאים נלמד איך התמודדו חברי התנועות הצעירים עם המציאות במלחמה, וכיצד השפיע החינוך למרד בתנועת הנוער על פעולותיהם.

שיעור 2: הריכוז השומרי בוילנה

מטרות:

- עיסוק בדילמה משמעותית של מנהיגי תנועות הנוער- האם לחזור לחניכים אשר תחת כיבוש הנאצי ובכך לסכן את עצמם?
 - שיחה על אחריות של מנהיגות בשעת משבר.
 - הכרות עם דמויותיהם מעוררות ההשראה של טוסיה אלטמן ומרדכי אנילביץ'
- מבנה השיעור:** 1. פתיחה- מפת הגבולות | 2. תחושות החניכים ודיון | 3. קטע ההחלטה ודיון | 4. מנהיגים צעירים- מרדכי אנילביץ' וטוסיה אלטמן | 5. דיון מסכם
- עזרים:** מחשב, מקרן

הקדמה למורה: על מנת להתחיל את השיעור יש להיכנס לאתר בכתובת <https://moreshet.herokuapp.com/> ושם ללחוץ על העיגול השמאלי- מרד תנועות הנוער. יש להקיש שם משתמש וסיסמה שקיבלתם מבעוד מועד. בתוך החדר-לוחצים על התמונה של הנערה שמגישה מכתב (הריכוז השומרי בוילנה)

1. פתיחה- מפת הגבולות

לאחר שלמדנו על תנועות הנוער, בשיעור הקרוב נלמד על איך הגיבו תנועות הנוער בפולין לפרוץ מלחמת העולם השנייה. ב1 בספטמבר 1939 פורצת מלחמת העולם השנייה. בתוך מספר שבועות פולין נכבשת ע"י גרמניה ממערב וברית המועצות ממזרח. פולין מחולקת ל-3: החלק המערבי מסופח לרייך השלישי, החלק המזרחי מסופח לבריה"מ, והחלק המרכזי, הכולל גם את הערים הגדולות ורשה וקראקוב, נקרא גנרלגוברנמן (הממשל הכללי) ונמצא תחת כיבוש גרמני. עם פרוץ המלחמה, המוני פולנים נוהרים מזרחה, לתוך שטחי בריה"מ, מקווים להימלט מהכיבוש הגרמני. ביניהם גם מנהיגי תנועות הנוער. תנועות הנוער מחליטות לסגור את הפעילות, וקוראות לכל חבר מעל גיל 18 לברוח למזרח. מנהיגי התנועה לבסוף מתכנסים בוילנה, שנחשבת למקום בטוח בזמן הזה, מקום בטוח מהנאצים, מקום שבו אפשר לנסות להמשיך במאמצים לעלות לא"י. חברי השומר הצעיר שהתאספו בוילנה נקראו "הריכוז השומרי בוילנה". אבל בינתיים, בעוד בריכוז השומרי בוילנה אנשי השומר הצעיר מחפשים למצוא נתיב לעלייה, נשארים מאחור אלפי חניכים מבולבלים, מתוסכלים, במצוקה אדירה ובחוסר ודאות תחת הכיבוש הנאצי. עוברים שקופית שמאלה

2. תחושות החניכים ודין

קוראים את הקטע ושואלים:

- איך החניכים מרגישים?
- מה הביקורת שלהם כלפי ההנהגה?
- באיזה דילמה ניצבת הנהגת התנועה?
- איך נראה לכם ההנהגה צריכה לפעול במצב שכזה?

עוברים שקופית שמאלה

3. קטע ההחלטה ודין

קוראים את הקטע ושואלים:

- למה ההנהגה מחליטה לשלוח שליחים?
- איזו אמירה יש מאחורי ההחלטה הזו?
- מה אתם חושבים על ההחלטה הזו?

עוברים שקופית שמאלה

4. מנהיגים צעירים- מרדכי אנילביץ' וטוסיה אלטמן

קולאז' תמונות של טוסיה אלטמן, מרדכי אנילביץ', שמואל ברסלב ויוסף קפלן. חברי השומר הצעיר הראשונים שנשלחים לשטח הכיבוש הנאצי הם טוסיה אלטמן, מרדכי אנילביץ', שמואל ברסלב ויוסף קפלן. נצפה כעת בשני סרטונים קצרים המספרים על אלטמן ואנילביץ'.

עוברים שקופית שמאלה

צופים בקטע ערוך מתוך הסרט על מרדכי אנילביץ' (37 שניות): <https://bit.ly/31g2XTF>

עוברים שקופית שמאלה

צופים בקטע ערוך מתוך הסרט על טוסיה אלטמן (1:34 דקות): <https://bit.ly/3dCo1Zk>

5. דיון מסכם

- מדוע אנילביץ' בוחר לסכן את חייו ולחזור לשטח הכיבוש הנאצי?
- מה זה אומר לחזור לשטח הכיבוש הנאצי?
- מה הסכנות הכרוכות בכך?

מדוע אלטמן בוחרת לעשות זאת?

מה דעתכם על הבחירה של טוסיה ומרדכי לחזור לשטח הכיבוש הנאצי?

בשיעור הזה עסקנו בדילמה של מנהיגי תנועות הנוער- האם לחזור לחניכים אשר תחת כיבוש הנאצי ובכך לסכן את עצמם? למדנו על ההכרעה הלא פשוטה ועל גבורתם מעוררת ההשראה של מרדכי אנילביץ' וטוסיה אלטמן. בשיעור הבא נלמד על פועלה של התנועה בתוך הגטו וכיצד התמודדה עם אתגר החיים בגטו.

שיעור 3: פעילות התנועה בגטו

מטרות:

הכרות עם מאפייני החיים בגטו.

הכרות עם פועלה של התנועה בגטו ועם אופני ההתמודדות השונים שלה בתוך התנאים הקשים בגטו.

מבנה השיעור: 1. פתיחה- הקמת מטבחים | 2. קטע מתוך עיתונת המחתרת | 3. חלוקת האוכל בגטו לודז' | 4. נאומה של טוסיה אלטמן | 5. סיכום

עזרים: מחשב, מקרן

1.
2.

הקדמה למורה: על מנת להתחיל את השיעור יש להיכנס לאתר בכתובת <https://moreshet.herokuapp.com/> ושם ללחוץ על העיגול השמאלי- מרד תנועות הנוער. יש להקיש שם משתמש וסיסמה שקיבלתם מבעוד מועד. בתוך החדר-לוחצים על התמונה של הנער שמרים את ידו (פעילות התנועה בגטו)

1. פתיחה- הקמת מטבחים

• בשיעורים הקודמים למדנו על מאפייני תנועת הנוער ועל הריכוז השומרי בוילנה בתחילת המלחמה. בשיעור הקרוב נלמד על פועלה של התנועה בגטו וכיצד התמודדה עם התנאים הקשים בתוכו.

קוראים את הקטע ושואלים:

עם אילו אתגרים התנועות צריכות להתמודד בגטו?
איך התנועות בוחרות להתמודד עם הרעב בגטו? מקימות מטבחים תנועתיים, מספקות אוכל לכלל חברי התנועה.
למה התנועות בוחרות להקים מטבחים? מה זה אומר עליהן ועל הדרך שבה הן תופסות את האחריות שלהן על חבריהן?

עוברים שקופית שמאלה

2. קטע מתוך עיתונת המחתרת

לצד התמודדות עם הרעב והקשיים הפיזיים בגטו, תנועות הנוער מקיימות פעילות חינוכית ענפה, וגם עיתונות מחתרת רחבת היקף. נקרא קטע קצר שנכתב בעיתון "אל על" של השומר הצעיר, באוגוסט 1941

עוברים שקופית שמאלה

קוראים את הקטע ושואלים:

על מה כותבת לילית?
מה הכוונה בשאלה "המותר לכן כן?"
מה אתם חושבים? המותר להן?

3. חלוקת האוכל בגטו לודז'

קוראים את הקטע ושואלים:

- איך התנועה בוחרת להתמודד עם הגירוש?
- למה שאנשים יבחרו לתת חלק מהמעט אוכל שיש להם?
- מה הערך של אקט הסולידריות הזה?

עוברים 2 שקופיות שמאלה

ניתן לראות בתמונה את הרישום, בעברית, של חלוקת האוכל בין חברי התנועה בגטו לודז'

- מה אתם חושבים על מעשה זה?

עוברים שקופית שמאלה

4. נאומה של טוסיה אלטמן

קוראים את הקטע ושואלים:

- מה הכוונה במשפט: "דור דור ומדורתו - דור דור וייעודו?"
- מה אלטמן אומרת על תפקיד התנועה בעת הזו?
- מה אתם חושבים על זה?

5. סיכום:

בשיעור למדנו על פועלה של התנועה בגטו, כיצד בחרה להתמודד עם הרעב בגטו בצורה משותפת, כיצד נהגו בסולידריות גם בעת הגירוש, וכיצד אנשים צעירים אלו לא הפסיקו מלעסוק בשאלה מה הוא תפקידם בעת ההיסטורית אליה נקלעו. בשיעור הבא על פעולתן ההרואית ומעוררת ההשראה של השליחות.

שיעור 4: שליחות- נשים גיבורות

בשיעור זה נכיר את פעולתן של השליחות- נשים שהיו חברות תנועות הנוער וסיכנו את חייהן יום יום כדי להעביר ידיעות, מסמכים, ואף נשק בין הגטאות השונים

מטרות:

התלמידים יכירו את פעולתן של השליחות.

התלמידים ילמדו אודות טוסיה אלטמן כדמות למנהיגה צעירה ומעוררת השראה.

מבנה השיעור: 1. פתיחה | 2. צפייה בסרטון ודין | 3. כרוז המרד | 4. צפייה בסרטון ודין | 5. קטעי מכתבים וסיכום

עזרים: סרטון, דפים, עטים

1.
2.

הקדמה למורה: על מנת להתחיל את השיעור יש להיכנס לאתר בכתובת <https://moreshet.herokuapp.com/> ושם ללחוץ על העיגול השמאלי- מרד תנועות הנוער. יש להקיש שם משתמש וסיסמה שקיבלתם מבעוד מועד. בתוך החדר-לוחצים על התמונה של מפת פולין (שליחות)

1. פתיחה

קולאז' תמונות של קשריות- פרומקה פלוטניצקה, צביה לובטקין, חווקה פולמן רבן וטוסיה אלטמן

שואלים:

- איך תנועות הנוער מצליחות לקיים תנועה ארצית תחת הכיבוש הגרמני?
- איך שומרים על קשר בין הקינים השונים? שולחים שליחים. אבל השליחים הן שליחות.
- מדוע התנועות בוחרות לשלוח לתפקיד המסוכן הזה דווקא נשים? נשים אולי מעוררות פחות חשד, אך דבר נוסף הוא שגברים יהודיים עוברים ברית מילה. אם גבר יהודי מסתובב בזהות בדויה מחוץ לגטו, וקצין גרמני חושד בו, אין לו בעיה לברר את זהותו. כדי להבין יותר את תפקיד השליחה, נתמקד בדמותה של טוסיה אלטמן, שליחת השומר הצעיר.

עוברים שקופית שמאלה

2. צפייה בסרטון ודין

צופים סרטון על טוסיה אלטמן- קטע 1 (2:37 דקות) : <https://bit.ly/2H3plZD>

שואלים:

- למה טוסיה נדרשת כדי לעמוד במשימתה?
- מהם הסיכונים שהיא לוקחת על עצמה?
- מה המשמעות של פועלה עבור החניכים, עבור התנועה?

עוברים שקופית שמאלה

ניתן לראות כאן מפה של פולין רבתי. כולל אזורים באוקראינה, בלארוס וליטא. מפה עם הנקודות שבהן עברה טוסיה אלטמן- אלטמן, וכמוה גם שליחות נוספות, נדדו בין עשרות ערים וכפרים, עברו מאות קילומטרים תוך סיכון חיים מתמיד.

עוברים שקופית שמאלה

3. כרוז המרד

אבא קובנר כותב את הכרוז הזה בוילנה ב-31.12.1941, עוד בטרם יש לו עדויות על השמדה המונית ברחבי אירופה.

שואלים:

- מה הוא אומר בכרוז?
- מה אתם חושבים על המשפט "טוב ליפול כלוחמים בני חורין מלחיות בחסד מרצחים"?

עוברים שקופית שמאלה

צופים בסרטון על טוסיה אלטמן קטע 2 (29 שניות) : <https://bit.ly/3kc6EkI>

4. צפייה בסרטון ודין

תנועות הנוער מתחילות להתארגן למרד, מקימות מחתרת ומתחילות לאסוף נשק. על השליחות מוטל עתה תפקיד נוסף: לאסוף נשק בצד הארי ולהבריח אותו לתוך הגטו.

עוברים שקופית שמאלה

צופים בסרטון על טוסיה אלטמן קטע 3 (27 שניות) : <https://bit.ly/348btpq>

שואלים: מה הכוונה במשפט: "כוח הוא כוח הזרוע, גבורה היא גבורת הלב"?

5. קטעי מכתבים וסיכום

היותה של אלטמן גיבורה, לא אומרת שהיא לא חווה קשיים. עדות לכך ניתן לראות במכתביה למנהיגי התנועה בארץ.

עוברים שקופית שמאלה

שואלים: מה הכוונה במשפט- "ישראל גווע לעיני ואני פוכרת ידיים ואיני יכולה לעזור לו"? עם ישראל גווע לנגד עיניה, והיא מרגישה תסכול וחוסר אונים.

עוברים שקופית שמאלה

שואלים:

מה ניתן ללמוד מדמותה של טוסיה אלטמן?

איזה מן סוג של גיבורה היא?

בשיעור הזה נחשפנו לפועלן ההרואי של השליחות אשר סיכנו את חייהן יומיום. הכרנו גם את דמותה מעוררת ההשראה של טוסיה אלטמן כאישה צעירה שבחרת בחירות קשות ומנהיגותיות בשעת משבר עבור העם היהודי. בשיעור הבא נלמד על הקמת האי"ל ומרד גטו ורשה.

שיעור 5: מאבק מזוין בגטו

מטרות:

הכרות עם האי"ל, סיפור הקמתו ופועלו.

למידה על מרד גטו ורשה כמרד מכונן ומעורר השראה של צעירים יהודים, אשר ברובם המוחלט היו חברי תנועות הנוער.

מבנה השיעור: 1. פתיחה והקמת האי"ל | 2. סרטון ודיון | 3. המכתב האחרון | 4. תמונות ותגובות הגרמנים | 5. דיון סיכום

עזרים: מחשב, מקרן

הקדמה למורה: על מנת להתחיל את השיעור יש להיכנס לאתר בכתובת <https://moreshet.herokuapp.com/> ושם ללחוץ על העיגול השמאלי- מרד תנועות הנוער. יש להקיש שם משתמש וסיסמה שקיבלתם מבעוד מועד. בתוך החדר-לוחצים על ארגזי הנשק מתחת לשולחן (מאבק מזוין בגטו)

1. פתיחה והקמת האי"ל

קטע על הקמת הארגון היהודי הלוחם לצד תמונה של צביה לובטקין.

שואלים:

מדוע חברי התנועות התייאשו מההנהגה?

בקיץ 1942 מתחיל גירוש המוני של יהודי גטו ורשה למחנה ההשמדה טרבלינקה. בתוך פחות מחודשיים מגורשים לטרבלינקה למעלה מ-250,000 מתושבי הגטו.

• מדוע התנועות בוחרות לקרוא למחתרת בשם "הארגון היהודי הלוחם"?

2. סרטון ודין

עוברים שקופית שמאלה

צופים בסרטון על המרד ומרדכי אנילביץ' (3:16 דקות) : <https://bit.ly/31jG2H3>

לאחר הגירוש הגדול, המחתרת אוספת נשק ונערכת לגירוש הבא. שואלים: מה ניתן ללמוד מחברי התנועות שלחמו במרד גטו ורשה?

עוברים שקופית שמאלה

3. המכתב האחרון

קוראים את הקטע- המכתב האחרון של מרדכי אנילביץ' לאנטק צוקרמן. לצד תמונה של המכתב המקורי ביידיש

שואלים:

- כיצד אנילביץ' מתייחס למרד?
- מדוע "חלום חייו קם והיה"?
- מה המשמעות של הגנה יהודית בגטו, כשברור שלא ניתן לנצח את הגרמנים בקרב? כשברור שלא ניתן לשרוד?

עוברים שקופית שמאלה

4. תמונות ותגובות הגרמנים

קולאז' תמונות של הגטו בוער והריסות הגטו

הגרמנים שורפים את כל הבניינים בגטו, מחסלים את הגטו, ולאחר 4 שבועות של לחימה, ב-16.5 הגרמנים מפוצצים את בית הכנסת הגדול ומכריזים- "ורשה נקייה מיהודים".

עוברים שקופית שמאלה

קטע- תגובות הגרמנים למרד

שואלים: מה ניתן ללמוד מתגובת הגרמנים למרד?

5. דיון סיכום

- מדוע דווקא חברי תנועות הנוער הובילו את נס המרד?
 - מה עזר להם למרוד?
 - מה הוביל אותם?
- תנועות הנוער רשמו דף מפואר בהיסטוריה של היהודים במהלך מלחמת העולם השנייה והשואה. הצעירים היהודים שגדלו על ערכי הסולידריות והמרד פעלו בגבורה לנוכח מציאות בלתי אפשרית, ומהווים דמויות מעוררות השראה עבורנו, עד היום.